

“Tramp yolu” qələbəyə aparacaqmı?

Ermənistanda “Tramp yolu”nun tikintisə 2026-ci ilin ikinci yarısında başlana bilər. Müxalifət Paşinyana mane olmağa çalışır, lakin o, bu layihəni özünün “Mülki müqavilə” seçki programının hərəkətverici qüvvəsinə çevirmək niyyətindədir. Bu barədə danışan Nikol Paşinyan bəyan edib ki, “Tramp yolu”nun (TRIPP) həyata keçirilməsi üçün müfəssəl plan 2025-ci ilin sonuna kimi hazırlanmalıdır. Podratçılarla danışqlar oktyabrda başlayıb. Layihə işçi qrupunun və infrastrukturun inkişafı konsorsiumunun formalasdırılması mərhələsinə qədəm qoyub. İş planının 2026-ci ilin birinci yarısında bütün maraqlı tərəflər tərəfindən razılışdırılması, ikinci yarısında isə tikintiyə başlanması gözlənilir. ABŞ prezidenti Donald Trampin komandası, o cümlədən Yaxın Şərqi digər layihələrlə həddən artıq yüksəlib, ona görə də verilən müddətlərin yerinə yetirilməsini təmin etmək üçün hər şey edilməlidir.

Xatırladaq ki, “Tramp yolları” layihəsi Ermənistən ABŞ-ə Bakıdan Naxçıvana marşrutun çəkiləcəyi 99 illik torpaq sahəsini icarəyə verməsini nəzərdə tutur. Azərbaycanda bu marşrutu “Zəngəzur dəhlizi”, Ermənistən isə “Meğri yolu” adlandırır. Paşinyan bundan özünün “Sübh yollarının kəsişməsi” təşəbbüsünü həyata keçirmək üçün istifadə edəcəyinə ümidi edir, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Naxçıvana birbaşa çıxış istəyir. ABŞ həkimiyət orqanları regionda təhlükəsizliyin təmin edilməsinə və Bakı ilə İrəvan arasında əməkdaşlığın qurulmasına kömək edəcək vasitələr və sülhmərəmlilər kimi çıxış etdiklərini iddia edirlər.

Paşinyan bildirib ki, iş cədvəl üzrə gedir. Əminliklə demək olar ki, dəmir yolu sovet dövründən qalan dəmir yolu yerində tikiləcək, çünki bunu başqa bir marşrutla etmək sadəcə olaraq mümkün deyil. Qaz kəməri və elektrik şəbəkələri daha çox şimala doğru çəkiləcək, amma hələ dəqiq deyə bilmərəm, nə də dəqiq deyə bilmərəm ki, onlar bütünlükə Zəngəzur bölgəsində, yoxsa qismən Dərələyəzde tikiləcək. Bu, bir çox amillərdən, o cümlədən regiondan və regiondan asılıdır. Biz Şimal-Cənub magistrallını tikirik və çox güman ki, Şərqi-Qərb magistrallı Şimal-Cənub magistrallı ilə birləşdiriləcək.

Eyni zamanda, hökumət başçısı vurğulayıb ki, “Tramp yolu” avqustun 8-de Vaşinqtonda razılışdırılan Azərbaycan üçün məqbul şərtlər əsasında fəaliyyət göstərəcək. “Biz Bakı üçün məqbul şərtlərlə bağlı sənəd imzaladıq. Və bu şərtlərin nə olduğu Ermənistən və Azərbaycan liderlərinin imzaladığı sənəddə öz əksini tapıb: ərazi bütövlüyü, suverenlik, legitimlik, qarşılıqlılıq, sərhədlərin toxunulmazlığı”, - Paşinyan bildirib.

Ermənistən baş nazirinin müavini və Ermənistən Delimitasiyası Komissiyasının rəhbəri Mher Qriqoryan “Tramp yolu”nun tikintisini sürətləndirmək üçün hər iki tərəfin Zəngəzur bölgəsində sərədinin demarkasiyasını sürətləndirə biləcəyini istisna etməyib. “Hətta layihələndirme işlərinə başlamaq üçün bize işçi baza lazımdır... Ola bilsin ki, proses zamanı TRIPP infrastrukturun inkişafını asanlaşdırmaq üçün planlaşdırılmış delimitasiya bölmələri olsun”, - Qriqoryan bildirib.

Qeyd edək ki, bu əməkdaşlıq çərçivəsin-

də Bakı İrəvan üzərindəki iqtisadi blokadanın en azı qismən aradan qaldırıb. Konkret olaraq Ermənistən Azərbaycan üzərində Qazaxıstan və Rusiyadan taxi qəbul etməye başlayıb. Hazırda bu, bir neçə min ton təşkil edir, lakin Astana tədarükü ayda 20 min tona çatdırmağa hazırlırdır. Moskva isə öz növbəsində indiyədək İrəvanı xaricdən aldıığı taxılın demək olar ki, hamisini (təxminən 450-500 min ton) təmin etse də, onu Gürcüstandan keçirib. Bu fonda Paşinyan bəyan edib ki, Ermənistən Rusiya büğdəsindən heç vaxt imtina etməyəcək, lakin onlar maliyyə baxımından daha cəlbedici olsa, digər təklifləri nəzərdən keçirməyə hazırlırdır.

“Paşinyan “Tramp Yolu”nu özünün şəxsi layihəsinə çevirib və 2026-ci ilin iyununda deputatlıq namizədiyini irəli sürmək niyyətindədir. Bununla belə, qeyd etmək lazımdır ki, o, Ermənistənə belə bir şeyi həyata keçirməyə qadir olan yeganə siyasetçidir. Müxalif qalib gelsə, heç bir tikinti aparılmayacaq. TRIPP-nin istifadəyə verilməsinə gelincə, hələlik hər şeyi müzakirə etmək tezdir”, - deyə Mikaelyan bildirib.

Eyni zamanda ekspert qeyd edib ki, Ermənistən ərazisinin bir hissəsinin konkret olaraq kimin və hansı şərtlərə 99 il müddətində icarəyə veriləcəyi, marşrut boyu təhlükəsizliyin kim tərefindən təmin ediləcəyi və səmələmə deyil. Amma Paşinyan artıq mürekkəb məsələləri bir imza və ya şifahi razılışma ilə həll etmək təcrübəsinə malikdir.

Bununla belə, TRIPP heç vaxt həyata keçirilə bilməz. Erməni müxalifət mediası iddia edir ki, ABŞ prezidentinin oğlu kiçik Donald Tramp atasının adını daşıyan layihə ilə bağlı məsələləri müzakirə etmək üçün İrəvana səfər etməyi planlaşdırırdı, lakin Paşinyanın eleyhdarları guya səfəri poza biliblər. Konkret olaraq, rüsvay olmuş oğlu Samvel Karapetyanın qardaşı oğlu Narek Taker Karlsona müsahibə verib, o, hökumətin Erməni Apostol Kilsəsinə hücumlarından danışıb, ondan sonra respublikanın fikrindən daşındığı iddia edilib.

Paşinyan iddia edir ki, onun hökuməti kiçik Trampin gözlənilən səfəri, nəinki onun ləğvi barədə heç ne bilmir. “Biz bunu heç vaxt açıqlamamışq. Bunu kim elan edibse, izah etsin”, - baş nazir bildirib. Sentyabrın 11-də ABŞ Dövlət Departamentinin Avropa

ve Avrasiya məsələləri üzrə bürosunun direktoru Brendan Hanrahan Qriqoryanla görüşü zamanı İrəvanın TRIPP-in həyata keçirilməsi üçün 145 milyon dollar alacağını bəyan edib. Onun sözlərinə görə, bu, layihənin maliyyələşdirilməsinin yalnız birinci tranşıdır.

Şimal-Cənub layihəsi formalaslaşdırma mərhələsində

“Məmənuniyyətə bildirmək istəyirəm ki, “Dünyanın kəsişməsi” layihəsi icra mərhələsinə qədəm qoyub”. Ermənistənən baş naziri Nikol Paşinyan noyabrın 14-də İrəvanda keçirilən “Dünyanın kəsişməsi: Regional kommunikasiyaların inkişafı” konfransında çıxışçı zamanı belə deyib: “Əlbəttə, mən onu da başa düşürəm ki, xüsusi diqqət mərkəzində olan “Trump Route” layihəsinin daha geniş konteksti daha vacibdir. Bu il biz Gümrüdən İrəvana qədər olan hissəni açacaq ki, bu da artıq praktiki olaraq hazırlanır; yalnız abadlıq işləri qalib. Aqarək-Kacaran hissəsi də çox sürətlə tikilir. Hazırda Sisian-Kacaran hissəsinin tikintisi ilə bağlı müzakirələr aparılır və artıq yekun mərhələsinə qədəm qoyan Bərgüşət tuneli layihəsi də diqqət mərkəzindədir. Bu kontekstdə mən daha bir tarixi hadisəni son dərəcə vacib hesab edirəm: Ermənistən müstəqillik əldə etdiğindən sonra ilk dəfə olaraq yüksək Ermənistənə Azərbaycan dəmir yolları vasitəsilə – Rusiya və Qazaxıstandan daxil olub. Təbii ki, hələlik bu, Azərbaycan-Gürcüstan-Ermənistən marşrutudur. Sovet dövründə bizim Tavş və Sünik (Zəngəzur) rayonları vasitəsilə Azərbaycanla birbaşa dəmir yolu əlaqəmiz olub. Mən onu da diqqətinizə qatdırmaq istədim ki, Ermənistən Türkiyədən Marqara və Kornidzordan Azərbaycana və geriye yüksək maşınlarının tranzitini təmin etməyə hazır olduğunu bildirib”, - Paşinyan bildirib.

Qarabağın müstəqillik məsələsi uydurmadır

Ermənistənən baş naziri Nikol Paşinyan noyabrın 13-də parlamentdə 2026-ci ilin dövlət büdcəsi layihəsinin müzakirəsi zamanı yekun çıxışında deyib ki, siyasi liderlik heç kimin üzərinə götürməyəcəyi mesuliyyəti öz üzərinə götürməkdir. Tezliklə danışqlar sənədləri dərc olunacaq və görecəksiniz ki, Qarabağın müstəqillik məsələsi saxtakarlıqdır. “2018-ci ildə hakimiyyətde olmasadıq, kim bu yolu tutacaqdı? Başqası qalsayıd, Ermənistən Respublikası bu gün mövcud olmazdı. Nə qədər təvəzükkar səslənə də, mən bunu deməliyəm: bəli, bu, missiyadır və biz onu yerinə yetiririk. İndi mən tutduğumuz yola həqiqətən, intuitiv olaraq əminəm”, - Paşinyan bildirib.

Onun sözlərinə görə, biz dövlətin mənəsini yenica öyrənməyə başlayırıq. “Onlar dövlətin nə olduğunu bilirlər, onlar forpostun nə olduğunu bilirlər. Buz da zastavada idik, biz də cibdəydiq, amma qərara gəldik ki, elə həmin cibdən çıxıb müstəqil dövlət olmalıyıq. Biz Ermənistən Respublikasının suveren dövlət kimi əbədiliyini təmin edirik”, - baş nazir bildirib.

Ermənistən öz tarixinin ən yaxşı dövrünü yaşayır

“Bütövlükdə hesab edirəm ki, biz bugünkü Ermənistəni müdafiə etməyi bacarınlıq, çünki bugünkü Ermənistən əvvəlindən qat-qat güclü, özüne güvənən, daha möhkəm dövlətdir”. Bunu baş nazir Nikol Paşinyan Milli Assambleyada 2026-ci il bütçə layihəsinin müzakirəsində yekun nitqində deyib. “Bugünkü Ermənistən taleyi öz elində və xalqının elində olan bir dövlətdir. Əminəm ki, bu veziyət nəinki saxlanılacaq, hem də inkişaf edəcək, çünki bu, tarixi dönüş nöqtəsidir. İndi baş verənlər tarixi dönüs nöqtəsidir. Ermənistən öz tarixində dövlət olmaq, çıxılınmək, xoşbəxt olmaq, müstəqil olmaq, təhlükəsiz olmaq şansı heç vaxt olmayıb. Bu, son beş ilde deyil, təxminən son 500 ildedir. Bəli, etiraf etməliyik ki, biz bu problemi çox ağır, amansız sınaqlardan keçərək həll etdik. Biz bu müstəqilliliyi şəhidlərimizin canı bahasına əldə etdik. Bugünkü canlı Ermənistən isə 500 illik tarixinin ən yaxşı dövrünü yaşayır. Və bunu görmək çox vacibdir. Ermənistən Respublikası və Ermənistən xalqı bizim yeni baxışımıza və yeni biliyimizə möhkəm əməl etməlidir. Şəhidlərə rehəmet, yaşıasin Ermənistən Respublikası. Təşəkkür edirəm”, - o, sözlərini tamamlayıb.

Bəli, siyasi analitiklər və ictimai dairələr “Ermənistən müstəqil qərar verməkdə çətinlik çəkdiy” və “xarici güclərdən asılı şəkildə fəaliyyət göstərdiy” fikrini öncə çəkir. Bu mövqenin formalaslaşmasında bir neçə əsas amil göstərilir. Ermənistən uzun illər təhlükəsizlik teminatını böyük ölçüdə xarici güclərə bağlamış bir dövlətdir. Xüsusilə, herbi sistemini böyük hissəsinin başqa bir dövlətin resurs və təsirindən asılı olması ölkənin müstəqil müdafiə siyaseti yürütməsinə məhdudlaşdırıcı iddiasını gücləndirir. Bu yanaşmaya görə, təhlükəsizlik sahəsində kənarən gələn diktələr Ermənistən strateji qərarvermə prosesinə ciddi təsir göstərir. Ermənistən coğrafi cəhətdən mürkəkəb bölgədə yerləşdiyindən, müxtəlif güclər ölkə üzərində siyasi təsir qurmağa çalışır. Analitiklər bildirirlər ki, Ermənistən bir çox hallarda regional və qlobal aktorların maraqlarına uyğun addımlar atr və bu, onun tam suveren qərar verme imkanlarını daraldır. Xarici təzyiqlər nəticəsində Ermənistən daxili və xarici siyasetdə müstəqil xətt aparması çətinləşir.

İqtisadi cəhətdən Ermənistən məhdud resurslara malikdir və idxləndən, xarici maliyyə yardımlarından yüksək dərəcədə asılıdır. Bu vəziyyət ölkənin iqtisadi qərarlarında tam sərbəst hərəkət etməsinə mane olan əsas amillərdən biri kimi göstərilir. Xarici kapitalın dominant mövqeyi ölkənin iqtisadi suverenliyi barede suallar doğurur. Ermənistən daxilində siyasi dairələrin bir hissəsinin xarici aktorlara sıx bağlı olması barede fikirlər de mövcuddur. Bu mövqə tərəfdarlarına görə, ölkə rəhbərliyinin müxtəlif dövrlərde qəbul etdiyi qərarlar daxili maraqlardan çox, xarici mərkəzlərin prioritətlərinə uyğunluq göstərib.

V.VƏLİYEV